

Om krisen kommer till byn

Erfarenheter från arbete med
lokal krisberedskap i Arkhyttan

Hedemora Kommunbygderåd

2024-02-07

ARKHYTTANS BYSTUGA

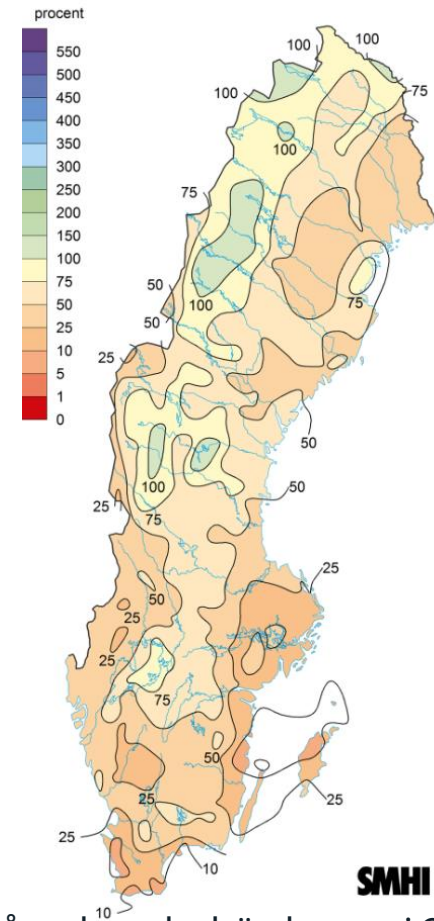
ARKHYTTANS BYSTUGA

Arkhyttan

- Drygt 200 personer
- 141 fastigheter (inkl. fritidsbostäder)
- Jordbruk, egenföretagare och barnfamiljer
- Pendlingsort
- För ett par decennier sedan fanns skola, fabrik, affärer och postkontor i byn, men detta är nu nedlagt
- Gemensamma aktiviteter organiseras främst av föreningen Arkhyttans bystuga och Arkhyttans Kapell
- 7 km till närmaste samhälle med matbutik, skola, etc.

Varför har vi startat upp studiecirkel i lokal krisberedskap?

SMHI
Månadsnederbörden maj 2018
(i procent av den normala för maj)

Det offentligas ansvar

krislagstiftning

- Krisberedskapsplaner
- Krisinformation till allmänheten
- Kommunerna ansvarar för äldreomsorg, vattenförsörjning, fjärrvärme, räddningstjänst och skola.
- Regionerna ansvarar för sjukvård och kollektivtrafik.

Hushållens ansvar

1 vecka

- Vatten
- Mat
- Värme
- Information/radio
- Kontanter

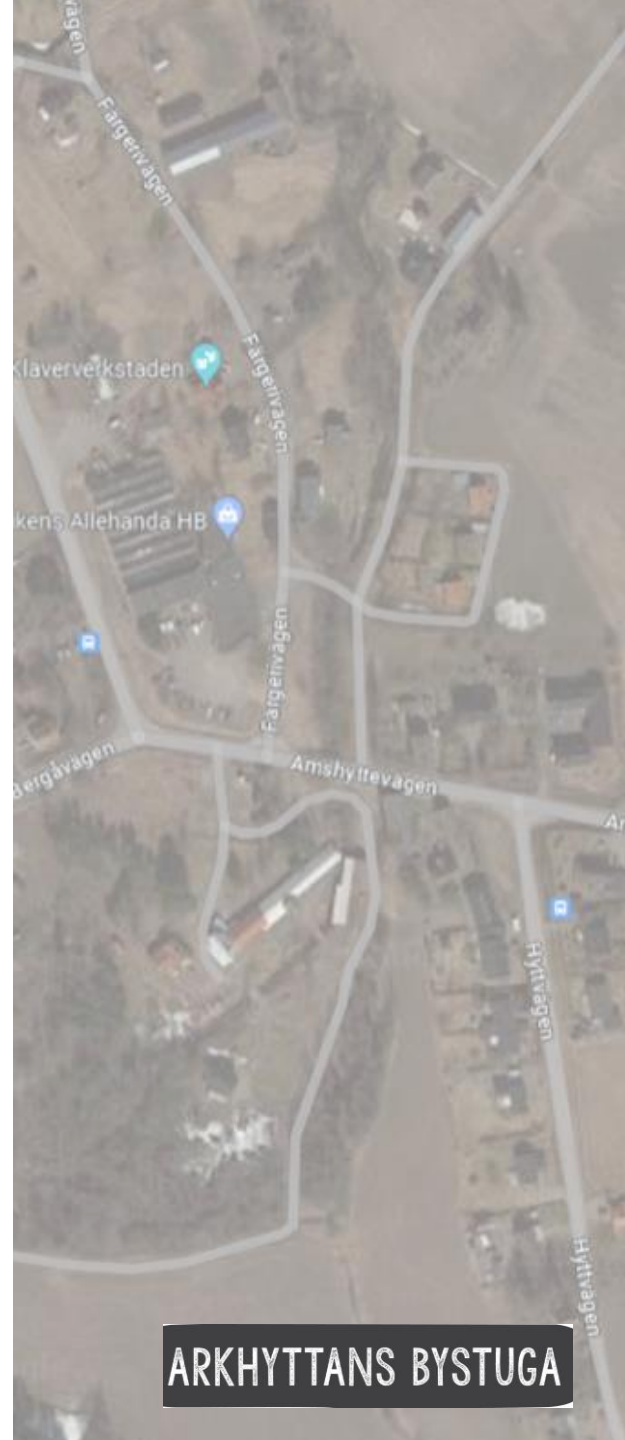
Vad önskade vi uppnå genom att anordna studiecirkel lokal krisberedskap?

- Att säkerställa grundläggande behov för byborna (tex. ordna fram tex. dricksvatten, skydd och mat för människor och djur).
- Kartläggning av lokala resurser (brunnar, pumpar, elverk, sjukvårdskompetens, traktorer, vattentankar, samlingslokaler).
- Att vi lokalt kan utföra enklare vård och omsorg.
- Kunna koordinera hjälp och stöd mellan byns invånare.
- Etablerad samverkan med kommun och andra aktörer
- Etablera kanaler för informationsspridning och ev. utse krissamordnare lokalt.
- Lära känna våra grannar.

Frågor vi önskade besvara Under studiecirkeln

- Vilka krisscenarier behöver vi ta ställning till?
- Vad har vi för resurser och kunskaper?
- Vad har vi för svagheter?
- Inom vilka områden behöver vi stärka vår beredskap och våra kunskaper?
- Hur kan vi samordna oss, sprida information och fördela hjälp och resurser?
- Hur kan Arkhyttans bystuga fungera som en samlingsplats vid en kris?

ARKHYTTANS BYSTUGA

Planeringsgrupp

- Upplägg studiecirkel
- Vilka krisscenarion ska vi titta på
- Teman för träffarna
- Tidplan: Antal träffar, hur ofta, hur långa
- Geografisk avgränsning
- Fikaansvar
- Hur kommunicerar vi? Maillistor, FB, nyhetsbrev
- Material till träffarna? Kartor? Färgpennor?
- Hur dokumenterar vi?
- Övriga arrangemang? Föreläsning?
Krisberedskapsdag? Någon praktisk kurs?

- Vad kan ett strömavbrott en månad i januari få för konsekvenser? Eller strömavbrott en månad i juli?
- Vad kan långvarig torka (2 månader utan regn) sommartid få för konsekvenser?
- Hur kan oro i omvärlden (krig/ konflikter) påverka oss?
- Hur kan vi påverkas av en långvarig pandemi i världen?

Möjliga konsekvenser av krissituation

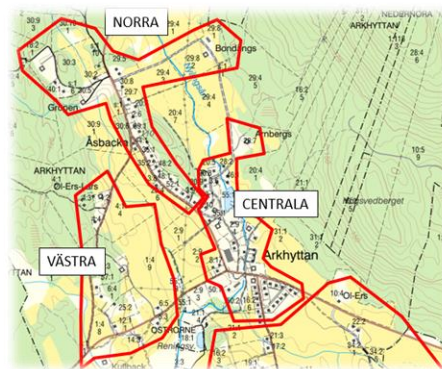
- Elförsörjning
- Vattenförsörjning
- Värme
- Matförsörjning
 - Matlagning
 - Toalett/avlopp
 - Avfallshantering
 - Mat/värme boskap
 - Kontanter
 - Brottslighet
- Kommunikation / information
- Medicinbrist
 - Risk för skogsbrand/brand
 - Ventilation/kylning djurstallar
 - Överbelastad sjukvård
 - Uteblivna skördar
- Skydd mot krig/skyddsrum
- Prisökningar
- Råvarubrist
- Energibrist
- Bränslebrist
- Psykisk ohälsa
- Cyberattacker
- Flyktingar till Arkhyttan
- Ekonomiska konsekvenser
- Arbetslöshet
- Transporter
- Sjukvård
 - Fake news/desinformatin
 - Krigsplacering
 - Ransonering
 - Sönderfrysning

Vilka behov såg vi som viktigast?

1. Vattenförsörjning (20 prickar)
2. Elförsörjning (13 prickar)
3. Värme (10 prickar)
4. Matförsörjning (8 prickar)
5. Kommunikation (4 prickar)
6. Medicinska behov och medicinbrist (4 prickar)

Upplägg studiecirkel

- 7 träffar med ett tema per träff under 1 år
- Deltagarna medskapar studiecirkeln
- Inbjudna gäster kopplat till tema
- Kartläggning resurser, kompetenser, behov
- Identifiera behov (kunskap, utrustning)
- Projektgrupper
- Fika!

Tema på träffarna

Träff 1: April 2022

- Krisscenarios
- Vattenförsörjning kartläggning resurser och behov
- Vattenförsörjning kommunal (VA-chef berättar)
- Vad kan vi göra gemensamt?

Träff 2: Juni 2022

- Elförsörjning (Säter Energi)
- Elförsörjning kartläggning resurser och behov
- Vad kan vi göra gemensamt?

Träff 3: September 2022

- Civilförsvarsförbundet: Hemberedskap

Tema på träffarna

Träff 4: November 2022

- Matförsörjning
- Lokala matproducenter närvarade
- Vad kan vi göra gemensamt?

Träff 5: Januari 2023

- Hälsa och sjukvård
- Hemtjänsten närvarade
- Vad kan vi göra gemensamt?
- Uppdelning i projektgrupper

Träff 6: April 2023

- Uppdatering arbetet i projektgrupperna

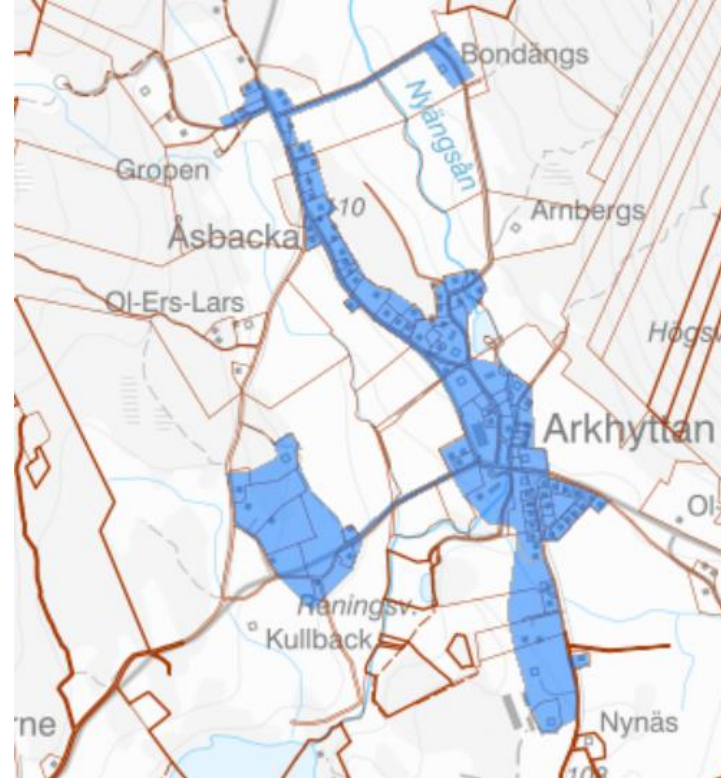
Träff 7: Juni 2023

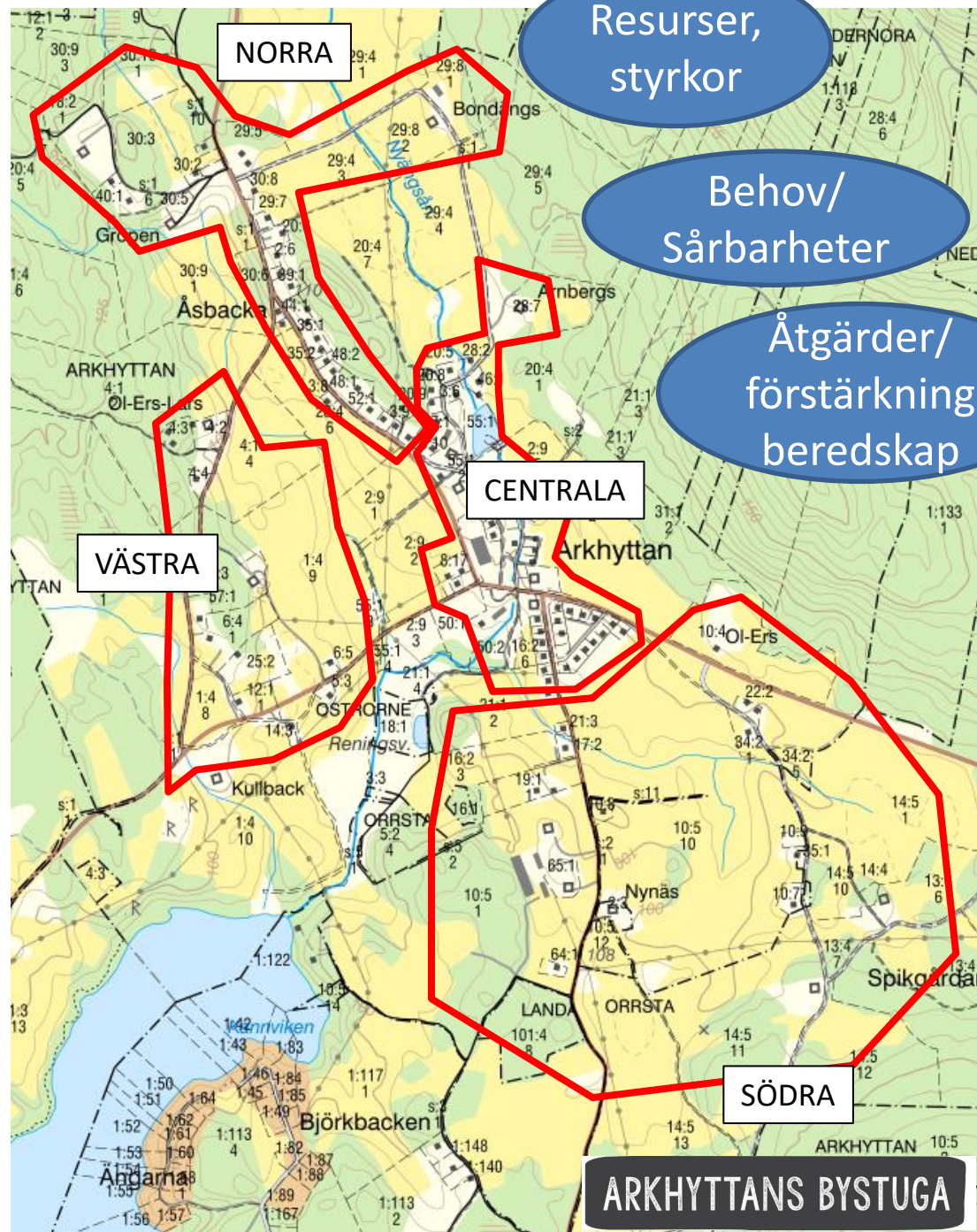
- Tema information och kommunikation vid kris
- Besök av kommunens kommunikationschef
- Vad kan vi göra gemensamt?
- Avslutning studiecirkel och diskussion om framtiden

Träff 1: Vattenförsörjning

- Liv Almstedt, Sätters Kommun
- 84 av 141 fastigheter har kommunalt VA i Arkhyttan.
- Sätters kommun har två reservaggregat för att driva alla vattenverk vid strömavbrott.
- Vid större elavbrott kommer man inte kunna hålla igång Arkhyttans vattenverk med hjälp av reservkraft.
- Vid längre elavbrott kommer Sätters Kommun att ställa ut tankar där man kan hämta vatten. Tankarna ställs vid fabriken.

Kartläggning

Behov vatten

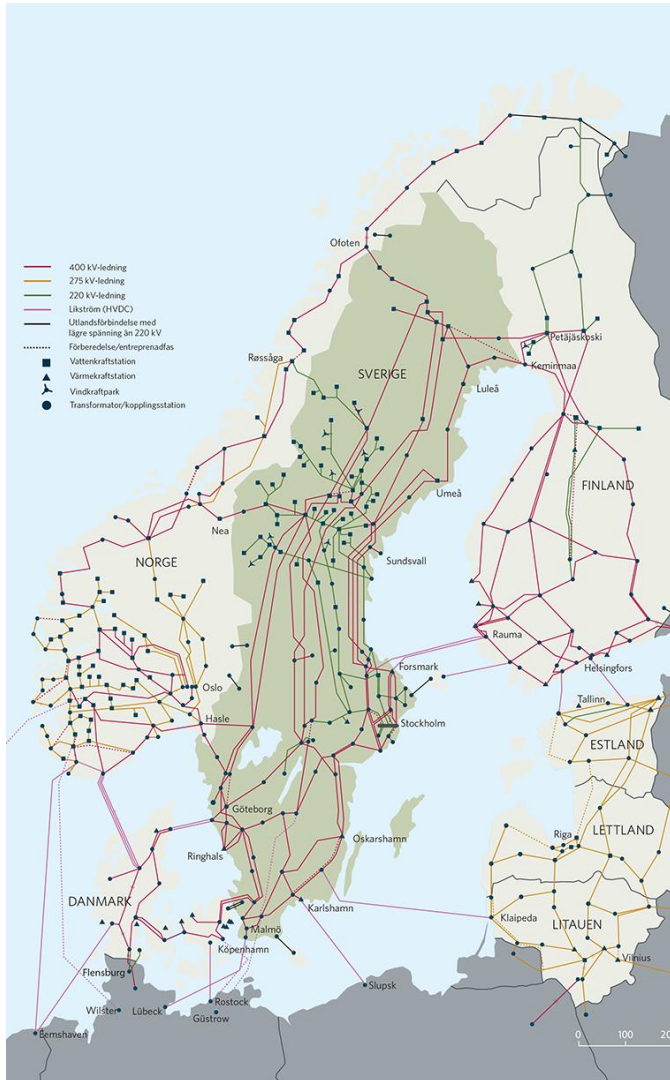
- Människor
- Djur
- Odlingar
- Annat?

Resurser

- Borrade vattenbrunnar
- Grävda vattenbrunnar
- Pumpar (eldrivna, dieseldrivna)
- Elverk
- Vattentankar
- Dunkar
- Vattenfilter
- Kunnande
- Annat?

Åtgärder/ förstärkning

Träff 2: Elförsörjning Peter Hed, Sätters Energi

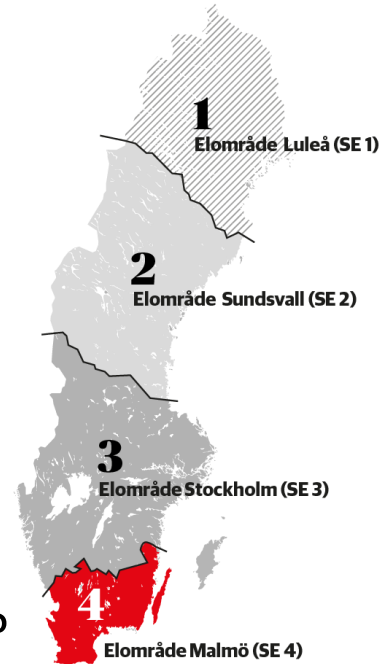
I Elområde 1 & 2 ligger 75% av vattenkraften den enda kraftkälla som kan hantera variation av elbehov.

Från område 1 & 2 går energi söderut för att hålla igång södra Sveriges elsystem.

Vad kan slå ut det svenska elnätet?

- Krig.
- IT-angrepp.
- Enormt oväder.
- Sabotage

Vad kan vi göra gemensamt på lokal nivå?

Träff 3:

Hemberedskap

- Civilförsvarsförbundet
- Krislåda
- Vad har kommunen för beredskap där du bor? Var finns närmaste trygghetspunkt, nödvattenstation, skyddsrum, etc.?
- Kurs i hjärt- och lungräddning och första hjälpen
- Lär känna dina grannar!

HUR BEREDD ÄR DU?

Testa hur förberedd du är inför en kris – klicka dig fram i scenariot och svara på frågor.

- [Scenario 1 – Överlevnad](#)
- [Scenario 2 – Kommunikation vid kris](#)
- [Scenario 3 – Hemberedskap](#)

<https://www.forsvarsutbildarna.se/utbildning/for-din-sakerhet/material-din-beredskap/>

Risk och Sårbarhetsanalys (RSA)

<https://civil.se/rsa/>

Civilförsvarsförbundet

ARKHYTTANS BYSTUGA

Krislåda

- Nödmat (torrvaror, konserver, rotsaker, olja, salt)
 - Sprit- eller gaskök och gastub/sprit
 - Tändstickor
 - Vevradio
 - Ficklampa/pannlampa
 - Första förband
 - Vattendunkar(hopfällbara)
 - Powerbank
 - Värmeljus / stormlykta
 - Handdesinfektion
 - Vattendesinficerings-tabletter
-

Träff 4: Matförsörjning

- Viken beredskap för matförsörjning (produktion, lagring, tillagning) skulle vi behöva på **hushållsnivå**?
- Viken beredskap för matförsörjning (produktion, lagring, tillagning) skulle vi kunna ordna **gemensamt i Arkhyttan**?
- Hur kan våra lokala matproducenter stötta arkhytteborna i matförsörjningen?
- Vilka sårbarheter har våra lokala matproducenter?
- Hur klarar man idag brist (eller kraftigt höjda priser) på diesel, konstgödsel alternativt flera månaders torka?
- Kan vi övriga hjälpa till att stärka beredskapen för matproducenterna?

Träff 4:

Matberedskap

- Handla lokal mat
- Börja odla (tillsammans)
- Plantera fruktträd och bärbuskar
- Samla in vatten till bevattning
- Matförvaring utan el
- Matkonservering
- Höns och bin

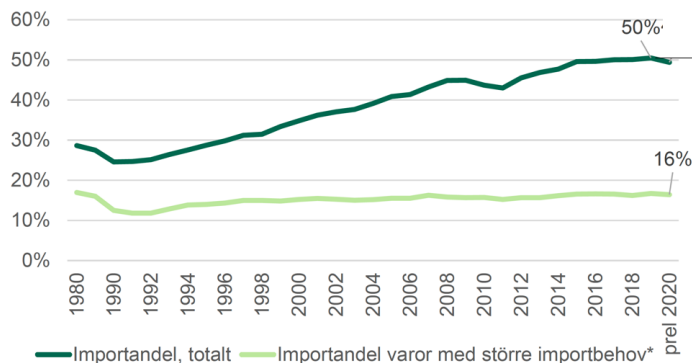
”Det vi äter idag är beredskap imorgon”

Olle Bengtsson, Liss Ellas Senap och Dalasmak

Importandelen ligger på 49% 2020

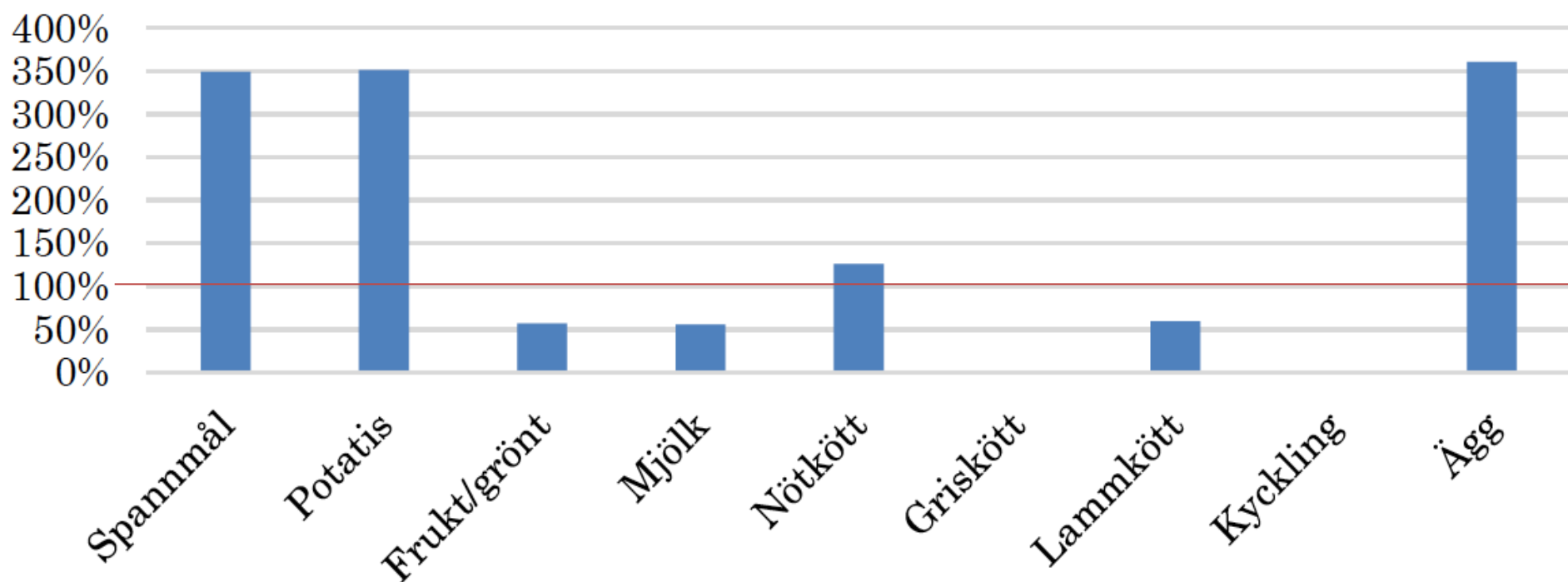
Importandelen beräknat på värde i konsumentled
1980- 2020 (prel)

x 2 på
30 år !

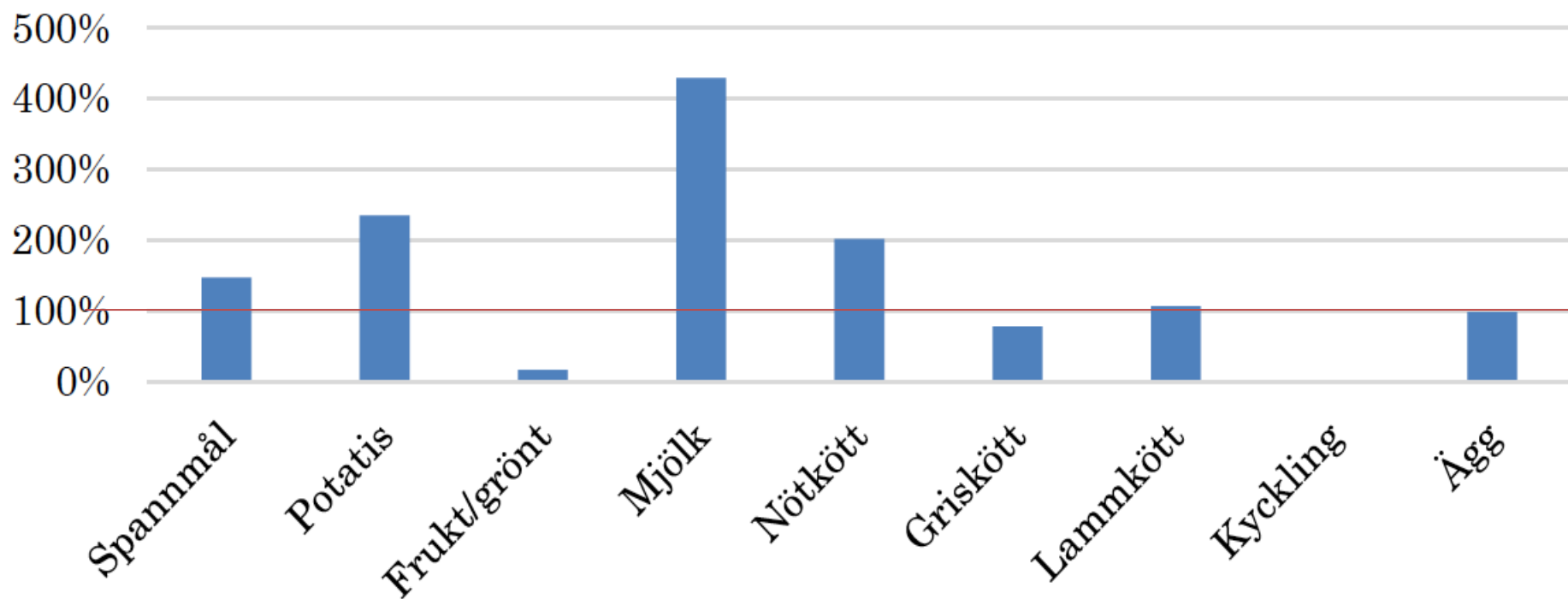

Självförsörjningsgrad Hedemora Kommun

Beräknad självförsörjningsgrad för några livsmedel

Självförsörjningsgrad Säters Kommun

Beräknad självförsörjningsgrad för några livsmedel

Hur hittar vi den lokala maten?

Matbutiken och saluhall– södra Dalarna har många butiker med mycket lokal mat

Gårdsbutiker– obemannade och bemannade runt om i bygden

Reko – beställ och hämta direkt från producenten

Skördefesten – manifestationen av den lokala maten i södra Dalarna

Matspaningskartan – www.dalasmak.se – interaktiv karta över Dalarnas småskaliga matproducenter

Marknader – under säsongen finns flera marknader med lokal mat

Restaurangen – några har ett bra utbud av lokal mat

Den egna täppan – många odlar nått, få nästan allt

Offentliga köken – vill mycket men snårigt med lagar och ibland problem med priserna

Träff 5: Sjukvård och hälsa

- Sjuksköterskor, psykolog samt representant från räddningstjänst och hemtjänst medverkade.
- Primärsjukvården i händelse av kris
- Akutsjukvård i händelse av kris
- Hemtjänst i händelse av kris
- Krishantering – hur kan vi stötta varandra efter en kris?
- Kartläggning: Vad har vi för kompetenser och resurser i Arkhyttan? Vad har vi för behov i Arkhyttan?
- Hur kan vi gemensamt förstärka vår beredskap gällande sjukvård och hälsa? Utbildning? Utrustning?
- Hur kan vi förstärka vår beredskap på hushållsnivå?

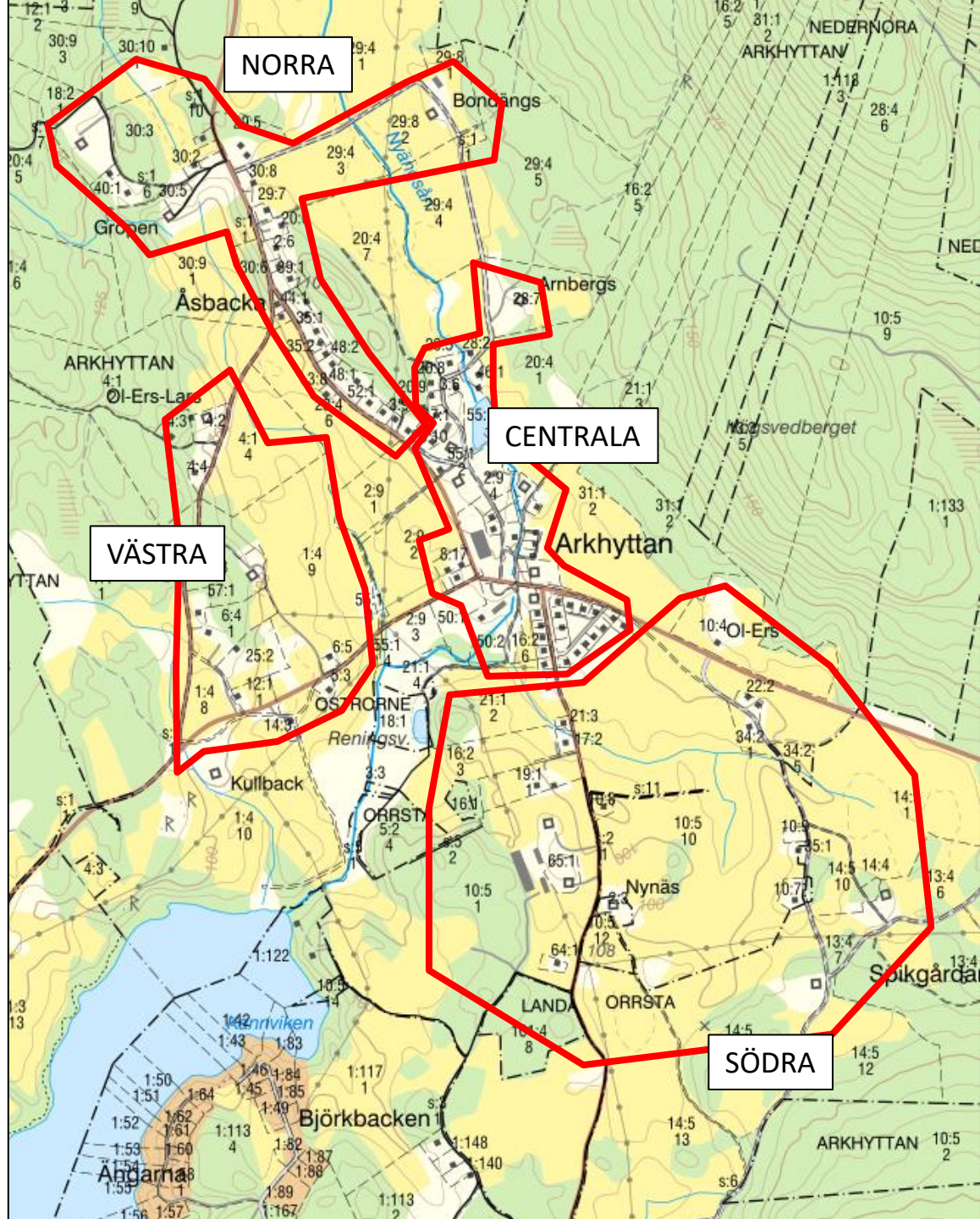
Träff 7: kommunikation och information

- Besök av Marie Palm, kommunikationschef på Sätters Kommun.
- I fall mobiltelefoni och internet inte fungerar vilka kommunikationsvägar har vi då?
- Vilken typ av kommunikation skulle kunna vara av hög prioritet i en krissituation?
- Hur kan bystugan fungera som informationspunkt i händelse av kris?
- Hur når vi ut till byborna?
- Kommunens informationscentraler: biblioteken i Säter, Stora Skedvi och Gustafs.

Kartläggning resurser

- Odlingar
- Djurhållning
- Jordkällare
- Kompetens

Fånga upp identifierade för behov av beredskapsförstärkning

- Vattendunkar, vattenfilter
- Karta över vattenresurser
- Reservaggregat, bränsledunkar
- Hjärtstartare
- Solpaneler på bystugan samt batteripack
- Kurs i HLR och första hjälpen
- Kurs i matkonservering
- Bystugan: beredskapslager, jordkällare

Projektgrupper

1. Ansöka om pengar (aggregat, paneler, hjärtstartarskåp, etc.)
2. Inköp av dieselaggregat
3. Kurs i drift av vattenverket
4. Solceller + lagring i batteri (bystugans tak, park, etc.)
5. Sjukvård: HLR, första hjälpen, hjärtstartare
6. Jordkällare: utreda och iordningställa
7. Kurs(er) i matkonservering, syrning
8. Bystugan – beredskapslager (samlingsplats, trygghetspunkt?)
9. Odling gemensamt
10. Förteckning kompetenser och resurser
11. Vattenkälla: inventera, provtagning, göra i ordning
12. Sammanställning kartläggning
13. Skriva ihop beredskapsplan
14. Eldstad i bystugan

Vattenförsörjning

- Samverkan med kommunen
- Genomgång drift av vattenverket
- Inköp av diesellaggregat
- Tre vattenkällor kartlagda, vattenprovtagning
- Kartläggning av brunnar

Elförsörjning

- Kan inte ordna elförsörjning till hushåll på lokal nivå.
Hemberedskap.
- Reservelförsörjning med diesellaggregat
- Solpaneler och batteripaket för laddning av mobiler och radio

Matförsörjning: odling, jordkällare

Kurs inläggning och syrnin

Hälsa och sjukvård

- Kurs HLR och första hjälpen
- Insamling hjärtstartare
- Sjukvårdskompetens kartlagd
- Första hjälpen kit till bystugan
- Kontakt med hemtjänsten

PHILIPS

Har du hjärtstartaren på rätta stället?

För att hjälpa till att hjärtsäkra fler grannskap har vi fått ett generöst bidrag från en givare. Nu ger vi därför alla insamlingar ett startbidrag på 5000 kr*!

Dokumentation krisberedskap

- Kontaktlista
- Inventering resurser och kompetenser
- Kartläggning resurser och kompetenser
- Beredskapsplan

Adress	Namn	Telefon	Bydel	Resurser
Hyttvägen 26	Sofia Billvik	0736-218 885	Södra Arkhyttan	Släpkärra, VA-ingenjör, lite djur och odling
Bergåvägen 2	Gunilla, Mats Rohlin	072-167 98 88	Centrala Arkhyttan	Oftast hemma, IT-kunnig, gäststuga, honung, jägare
Bergåvägen 2	Mats Sjöbom	070-312681	Centrala Arkhyttan	Mekaniker
Lövåsv. 36	Stefan Andersson	070-678 21 27		
Hyttvägen 25	Leif Arkeberg	073 072 41 00	Södra Arkhyttan	

Kan vi använda bystugan som trygghetspunkt i händelse av kris?

- Samlingsplats, informationspunkt
- Reservelförsörjning med diesellaggregat
- Solpaneler och batteripaket för laddning av mobiler och radio
- Uppvärmning
- Jordkällare
- Distribution vatten och annat?
- Beredskapslager

Vad innebär trygghetspunkt?

- Inrättas av kommunen och aktiveras av kommunens krisledningsgrupp.
- Tillhandahålla värme, vatten, lättare förtäring, reservkraft, information, övernattnig.
- Telefon?
- Behöver finnas personal eller frivilliga som bemannar.
- Säkerställa leverans av vatten, värme, mat.
Teckna avtal?

Civilförsvarsförbundet

Medverkande

- Boende i Arkhyttan, ca 20-35 pers/gång
- Föreningen Arkhyttans Bystuga
- Arkhyttans kapell / Arkhyttans scoutkår
- Lokala företagare
- Räddningstjänsten
- Representanter från jaktlag och vägföreningar
- Liv Almstedt, VA-chef på Säters Kommun
- Marie Palm, kommunikationschef på Säters Kommun
- Peter Heed, Säters Energi
- Civilförsvarsförbundet

ARKHYTTANS BYSTUGA

Krisberedskap Arkhyttan - fortsättning

- Träffar varje halvår (vår och höst) för de som vill, då vi utvecklar vår lokala krisberedskap vidare.
- Projektgruppernas fortsatta arbete.
- Vad är planerat under 2023?
- Stående punkt på styrelsens möten.
- Plan för finansiering av åtgärder – söka bidrag.
- Bystugan som trygghetspunkt
- Fortsätta stärka kittet: träffar, kurser, etc.

Avhandlat vid höstträffen – nov 2023

- Inköp och montering hjärtstartare
- Ytterligare kurs i HLR
- Inköp reservaggregat el till bystuga och vattenförsörjning
- Fortsatt gemensamhetsodling och stående syrningsträff i bystugan i september
- Krisberedskapsdag vid nationella krisberedskapsveckan tillsammans med scouterna - okt 2024
- Kartläggning resurser och kompetenser fortskrider
- Hur jobbar vi vidare med kommunikation och information?

Krisberedskap tillsammans i flerbostadshus

- Lär känna dina grannar
- Odlar tillsammans
- Plantera fruktträd och bärbuskar
- Energieffektivisering byggnader
- Gemensamt matlager
- Solceller bnf
- Beredskapsplan Hyresvärd/Brf

Krisberedskap tillsammans i villaområden

- Lär känna dina grannar
- Börja odla (tillsammans)
- Plantera fruktträd och bärbuskar
- Solceller
- Samla in vatten till bevattning
- Kartlägga resurser och kompetenser
- Höns och bin

Krisberedskap tillsammans på landsbygden

- Lär känna dina grannar!
- Kartläggning resurser och kompetenser
- Kurser och studiecirkelar
- Beredskapsplan i byn
- Odla tillsammans
- Matförvaring utan el

Vad kan kommunen göra?

- Anlägg ätbara (lek)parker
- Plantera frukt- och nötträd
- Koloniområden
- Köp in mat från lokala producenter

Läsning beredskap

- MSB: www.msb.se/sv/rad-till-privatpersoner/forbered-dig-for-kris/hemberedskap---preppa-for-en-vecka/
- *Bygdegårdarnas Riksförbund*: BEREDSKAP Bygdegården, ett nav vid kris och krig, 2023
- *LRF och Studieförbundet Vuxenskolan*: Material studiecirkel beredskap, 2019
- *Studieförbundet vuxenskolan*: hemberedskap
- *ABF och MSB*: Hemberedskap (Preppa tillsammans)
- *Blå stjärnan*: Klara krisen
- *Röda Korset*
- *Civilförsvarsförbundet*: Hemberedskap och kommun

Det är sannolikt att något
osannolikt kommer att inträffa.

Aristoteles, 300 fKr

TACK!

Sofia Billvik

sofia@billvik.com

